

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 16/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2013 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta (HE 131/2013 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut asiasta lausunnon (TyVL 10/2013 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Pia Nissinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- etuuspäällikkö Marja-Leena Seppälä, Kela
- lakimies Mari Kuuvalo, Eläketurvakeskus
- sosiaalineuvoja Pirkko Justander, Vammaisfoorumi ry
- ylilääkäri Jan Schugk, Elinkeinoelämän keskusliitto
- ekonomisti Ilkka Kaukoranta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus Työläjäjärvi, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

Lisäksi Akava ry on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämistä annettua lakia ja sen voimassaoloa jatkettavaksi vuoden 2016 loppuun saakka. Lailla mahdollistettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen leppäämään jättäminen, ja se koskee sekä työeläkeläisten että kansaneläkeläisten mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä. Lakia sovelletaan myös työky-

vyttömyyseläkkeenä myönnettyihin takuueläkkeisiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2014 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014, ja se olisi voimassa vuoden 2016 loppuun.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Vuoden 2010 alusta voimassa olleen määräaikaisen lain nojalla on ollut mahdollista jättää sekä kansaneläkelain että työeläkelakien mukainen työkyvyttömyyseläke samoin kuin kuntoutustuki sekä takuueläke lepäämään työssä käynnin vuoksi enimmillään kahdeksi vuodeksi. Laki on mahdollistanut sen, että työkyvyttömyyseläkkeellä oleva on voinut kokeilla työssäkäyntiä ilman pelkoa eläkkeen menettämisestä. Määräaikainen laki on laajentanut mahdollisuuksia eläkkeen lepäämään jättämiseen, koska pysyvän lain mukaan oikeus on ollut vain kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavilla. Määräaikaisen lain voimassaolo päättyisi kuluvan vuoden lopussa, ja esityksen mukaan lain voimassaoloa jatketaan kolmella vuodella.

Valiokunta pitää perusteltuna määräaikaisen lain voimassaolon jatkamista, koska se edistää jo eläkkeellä olevien samoin kuin kuntoutustuen saajien mahdollisuutta työntekoon. Lisäksi määräaikaisen lain jatkamisella saadaan säädösten toimivuudesta ja lain työllistymisvaikutuksista kokemuksia, joiden perusteella voidaan arvioida pysyvän lainsäädännön sisältöä. Lain säätäminen pysyväksi olisi luontevaa sen jälkeen, kun vuonna 2005 voimaan tullutta eläkelainsäädäntöä laajemmin uudistetaan.

Esityksen tarkoituksena on pidentää työuria kannustamalla työkyvyttömyyseläkkeellä olevia hakeutumaan töihin. Tästä syystä lakiin ehdotetaan muutosta, jonka mukaan eläkkeen uudelleen lepäämään jättäminen olisi mahdollista jo kuukauden kuluttua edellisen työskentelyjakson päättymisestä. Tämä mahdollistaa nykyistä paremmin lyhyelläkin varoitusajalla työn vastaanottamisen samoin kuin lyhytaikaisiin töihin hakeutumisen sekä työssäkäynnin jaksottamisen. Esitetty muutos toteuttaa hallitusohjelman kirjausta työn kannusteiden parantamisesta.

Valiokunta toteaa, että työkyvyttömyyseläkkeellä olevan henkilön työhön hakeutumisen merkittävä este on se, ettei työhön hakeutuminen ole aina taloudellisesti kannattavaa. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla saa aina ansaita 734 euroa kuukaudessa, mutta ansiorajan ylittyessä eläke on useimmissa tapauksissa jätettävä lepäämään. Valiokunta katsoo, että tätä kannustinloukkua on tarpeen pienentää ja tehdä siten työn tekemisestä nykyistä houkuttelevampaa. Valiokunta pitää tärkeänä, että määräaikaisen lain voimassaoloaikana selvitetään ja arvioidaan mahdollisuudet palkkatulon ja työkyvyttömyyseläkkeen nykyistä joustavampaan yhteensovittamiseen esimerkiksi lineaarisesti siten, että etuuden suuruus riippuu tötulojen määrästä, eikä se määrättyllä ansiotasolla muodostu nykyisin tavoin työllistymisen esteeksi.

Tutkimusten mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä olevat ovat varsin halukkaita tekemään töitä tilapäisesti tai työskentelemään osa-aikaisesti. Työhön osallistumista eivät kuitenkaan ratkaise yksistään sosiaali- ja terveyspalveluiden muutokset, vaan keskeisintä osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden työllistymisessä on, onko työmarkkinoilla kysyntää osatyökykyisistä ja kyetäänkö työpaikoilla töitä ja työaikoja räätälöimään osatyökykyisille soveltuvalla tavalla. Tämä vaatii työpaikoilla joustoja ja asenteiden muutosta, jotta työelämässä voitaisiin vastaanottaa työhön halukkaiden osatyökykyisten työpanos. Myös työnantajien tietoisuutta osatyökykyisten työllistämiseen myönnettävistä tuista tulisi parantaa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 5 päivänä marraskuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Annika Saarikko /kesk
jäs.	Johanna Jurva /ps	Hanna Tainio /sd
	Laila Koskela /ps	Anu Urpalainen /kok
	Merja Kuusisto /sd	Erkki Virtanen /vas
	Sanna Lauslahti /kok	vjäs. Juho Eerola /ps
	Merja Mäkisalo-Ropponen /sd	Pauliina Viitamies /sd.
	Lasse Männistö /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.